

УДК 007:304:070:050:082.1

А. О. Бессараб

Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

ПОДІЛ ПЕРІОДИЧНИХ НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ ЗА ЦІЛЬОВИМ ПРИЗНАЧЕННЯМ

Проаналізовано періодичні наукові фахові видання України за цільовим призначенням. Запропоновано переглянути чинний стандарт, зокрема розширити класифікацію наукових журналів, додавши науково-виробничі та науково-інформаційні.

Періодичне наукове фахове видання, науково-теоретичне видання, науково-технічне видання, науково-практичне видання, науково-виробниче видання, науково-методичне видання, науково-інформаційне видання

Сьогодні на наукові видання, аби офіційно вони стали фаховими, оформляють пакет документів, до якого, зокрема, входить засвідчена печаткою установи-засновника копія свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації [7]. Проте, чи то недостатній рівень видавничої культури, чи то формальний підхід до складання документів, чи то застарілість стандартів і розбіжність у нормативних документах призводять до того, що заявлене цільове призначення подається неточно або з помилками: замість цільового призначення вказують тематичне спрямування («*Вісник невідкладної і відновної медицини*», «*Галицький лікарський вісник*», «*Гастроентерологія*», «*Журнал дерматовенерології та косметології ім. М. О. Торсуєва*», «*Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація*» — медичне; «*Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»* — з питань економіки і бізнесу); використовують формулювання, які відсутні в стандарті («*Лаврський альманах*» — популярне, «*Європейські перспективи*» — загальнополітичне); називають науковий журнал чи збірник наукових праць навчальним («*Біологія і хімія в школі*», «*Інформація і право*»), довідковим («*Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки (Мистецькі обрії)*»), рекламним («*Ліки України*»), офіційним («*Вісник господарського судочинства*») виданням; вживають русизми («*Крымский архив. Историко-краеведческий и литературно-философский журнал*» — учебное).

На застарілість стандарту неодноразово вказували в науковій періодиці, зокрема Ф. Е. Фінклер [12]. Н. В. Зелінська відзначає, що «...запропонована у стандарті система виглядає логічнішою, аніж, наприклад, запропонований у 1974 р. Ю. Ліхтенштейном і О. Михайловим поділ наукових журналів на загальнонаукові, оглядові, галузеві, реферативні та науково-популярні. Або надто «генералізована» схема Д. Григораши, за якою до наукових журналів від-

несені навіть «*продовжувани видання, наукові записки, міжвідомчі збірники*» (?), поділені за читацьким призначенням (?) на *науково-теоретичні та науково-популярні* [3, с. 225]. Проте далі зауважує, що «реакцією на кількісне обмеження різновидів наукових журналів, що їх накладає стандарт, може бути лише порушення усіляких правил. І сучасна українська наукова періодика такі порушення широко репрезентує» [3, с. 225].

Ситуація ускладнюється тим, що в Положенні про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, затвердженому наказом Міністерства юстиції України від 21 лютого 2006 р. № 12/5, зазначено, що в заяві для державної реєстрації друкованих ЗМІ указується, зокрема, вид видання за цільовим призначенням, і подано такі варіанти: загальнополітичне, з питань економіки і бізнесу, виробничо-практичне, наукове, науково-виробниче, науково-популярне, навчальне, довідкове, літературно-художнє, з питань мистецтва, спортивне, юридичне, еротичне, для дозвілля, медичне, релігійне, уфологічне, екологічне, туристичне, рекламне, інформаційне, для дітей тощо [6]. Розбіжності між формулюваннями цільового призначення за стандартом і згаданим положенням відображено в табл. 1. Деякі з них, на наш погляд, зумовлені впливом міждержавного стандарту ГОСТ 7.60–2003, якому, проте, не надано чинності в Україні (йдеться про визначення інформаційних видань за цільовим призначенням).

Таблиця 1

Розбіжності у формулюванні видів видань за цільовим призначенням

ДСТУ 3017–95	Положення про державну реєстрацію друкованих ЗМІ	ГОСТ 7.60–2003*
1	2	3
Офіційне	–	Официальное
Наукове	Наукове	Научное
Науково-популярне	Науково-популярне	Научно-популярное
Науково-виробниче	Науково-виробниче	–
Виробничо-практичне	Виробничо-практичне	Производственно-практическое
Нормативне виробничо-практичне	–	Нормативное производственно-практическое
Виробничо-практичне видання для аматорів	–	–
Навчальне	Навчальне	Учебное
Громадсько-політичне	Загальнополітичне	Массово-политическое
Довідкове	Довідкове	Справочное
Видання для організування дозвілля	Для дозвілля	Издание для досуга
Рекламне	Рекламне	Рекламное
Літературно-художнє	Літературно-художнє	Литературно-художественное
–	–	Духовно-просветительское
–	Інформаційне**	Информационное
–	З питань економіки і бізнесу	–

Продовж. табл. 1

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
–	З питань мистецтва	–
–	Спортивне	–
–	Юридичне	–
–	Еротичне	–
–	Медичне	–
–	Релігійне	–
–	Уфологічне	–
–	Екологічне	–
–	Туристичне	–
–	Для дітей	–

* ГОСТ 7.60–2003 подає окремо види неперіодичних видань за цільовим призначенням, а ДСТУ 3017–95 — ні.

** ДСТУ 3017–95 подає інформаційне видання як вид не за цільовим призначенням, а за аналітико-синтетичним переробленням інформації.

Розробленню класифікації та типології періодичних видань присвячені праці О. І. Аكوпова, Є. В. Ахмадуліна, В. В. Бонер-Сміюхи, А. Г. Бочарова, С. М. Виноградової, І. І. Засурського, Л. В. Кашинської, С. Г. Корконосенка, Є. А. Корнилова, В. С. Кулева, Г. С. Мельник, Л. Л. Реснянської, В. І. Сапонова, Л. В. Сєдової, О. І. Станько, В. Є. Стяжкина, В. В. Тулупова, Р. М. Ямпольської та ін. Типологічну систему сучасної наукової літератури подано у виданні Н. В. Зелінської [3], що вийшло у світ у 2002 році. Однак, як свідчать наведені вище факти, ще наявні певні суперечності, які потребують уваги дослідників, зокрема визначення видів видань за цільовим призначенням.

Метою нашої статті є аналіз сучасних періодичних наукових фахових видань України за цільовим призначенням.

Науковий журнал — найдавніший вид періодичних видань. Хронологічно першою організувала видання журналу «Journal des Scavants» родина паризького парламенту Дені де Салло (1929–1669 рр.). Такі журнали, як паризький «Journal des Scavants» (видається з 1665 р. до сьогодні) та лондонський «Philosophical Transactions», — це друковані наукові видання, які містили незначну кількість великих статей, короткі доповіді та передусім рецензії на книги. Першим юридичним часописом був «Journal du Polais», медичним — «Nouveless Deconverttes dans toutes les perties de la Medicin» (1679 р.), історико-літературним — «La Clet du Cabinet des Princes de J Europe» (1704–1706 рр.).

Упродовж другої половини XVII ст. й усього XVIII ст. науковий журнал був головним чином джерелом інформації про нові наукові книги. Спочатку оригінальні статті публікувалися порівняно рідко. Зазвичай вони належали відомим ученим і мали традиційно-умовну форму листа одного вченого іншому (так було прийнято повідомляти про наукові відкриття в попередні епохи). З часом у періодичну пресу поступово почало проникати висловлення думки,

яке цензура забороняла в газетах. Це стало можливим завдяки статтям учених в офіційних вісниках, написанню яких дали поштовх відповідні журнали для вчених, та висловлюванню думки в книжкових рецензіях. Цей процес значно пришвидшився у XVII та XVIII ст., коли функції цензорів було покладено на професорів університетів, журнальні статті яких, у свою чергу, часто не підлягали цензурі. Наприкінці XVII ст. у світі налічувалося до 30 наукових і медичних журналів, у XVIII ст. — 755 [див. 9; 13]. До цього часу журнали в основному були універсальними за змістом і тематичним охопленням, але поступово почала розвиватися й поглиблюватися їхня спеціалізація на певних дисциплінах, яка триває і досі.

Починаючи з XIX ст., журнал став основним джерелом інформації про нові досягнення в науці й техніці. У зв'язку з тим швидко зростала кількість назв науково-технічних журналів. У середині 1800-х рр. з'явилися перші бібліографічні покажчики чи реферативні журнали (приблизно один покажчик на 300 журналів). На початку 1900-х рр. у світі вже налічувалося до 5 тис. назв журналів, у середині XX ст. — близько 50 тис., у 1995 р. — 70–80 тис., у 2009 р. — майже 300 тис. [13, с. 64]. За станом на 1 березня 2010 р. на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського було представлено 1207 періодичних наукових видань, 1 березня 2011 р. — уже 1582 [5].

В Україні перший Перелік наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, було створено впродовж 1997–1999 рр., формування останнього започатковано 1 лютого 2009 р. і триває досі. На сьогодні в Україні офіційно затверджено наукові фахові видання в таких галузях науки, як: медичні; фармацевтичні; ветеринарні; фізичне виховання та спорт; технічні; фізико-математичні; астрономія; архітектура; сільськогосподарські; хімічні; географічні; геологічні; біологічні; педагогічні; психологічні; економічні; юридичні; державне управління; соціальні комунікації; соціологічні; філологічні; філософські; історичні; політичні; мистецтвознавство; культурологія. До періодичних наукових фахових видань належать журнали та збірники наукових праць, оскільки вони мають свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ. Укладач видавничого словника-довідника А. Е. Мільчин переконаний, що «збірники наукових праць журналами не назвеш» [4, с. 346], проте вони цілком відповідають наведеному в стандарті визначенню наукового журналу: «періодичне журнальне видання статей та матеріалів теоретичних досліджень, а також статей і матеріалів прикладного характеру, призначене переважно фахівцям певної галузі науки» [2, с. 25].

Як показують результати дослідження, засновники, вказуючи цільове призначення у свідоцтві про державну реєстрацію засобу масової інформації, застосовують значно більшу кількість варіантів, ніж передбачено чинним стандартом, орієнтуючись на перелік, поданий у Положенні про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, затвердженому наказом Міністерства юстиції України від 21 лютого 2006 р. № 12/5.

Нами проаналізовано 500 наукових фахових видань України за цільовим призначенням на основі формулювання, зазначеного в їхньому свідоцтві державної реєстрації як друкованого ЗМІ (за даними Бюлетенів ВАК України, за станом на 1 липня 2011 р. до Переліку наукових фахових видань України включено 1752 видання) й отримано наступні результати (табл. 2).

Таблиця 2

**Наукові фахові видання України за цільовим призначенням,
указаним у свідоцтві про державну реєстрацію друкованого ЗМІ**

Вид видання за цільовим призначенням	Кількість, од.	Процент	Коментар
Наукове	412	82,4	На наш погляд, нині це єдиний правильний варіант для формулювання цільового призначення наукового фахового видання, який повинен бути вказаний у свідоцтві про його державну реєстрацію друкованого ЗМІ, що задовольняє одночасно вимоги і ДСТУ 3017–95, і Положення про державну реєстрацію друкованого ЗМІ
Науково-практичне	22	4,4	Такі формулювання відсутні в переліку, поданому в Положенні про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації
Науково-методичне	6	1,2	
Науково-технічне	5	1,0	
Науково-теоретичне	3	0,6	
Науково-виробниче	64	12,8	Такий вид видань відсутній у ГОСТ 7.56–2002, який є чинним, зокрема, у Росії
Навчальне	15	3,0	Наукові видання використовують у навчальному процесі, проте це не є їх основним призначенням
Інформаційне	9	1,8	У Білорусії в нормативних документах вживається термін «науково-інформаційні журнали»
Науково-популярне, популярне	5	1,0	Науково-популярні (популярні) видання розраховані не на фахівців, тому не можуть входити до переліку наукових фахових видань
Виробничо-практичне	4	0,8	За стандартом не належать до наукових
Громадсько-політичне, загальнополітичне	2	0,4	
Літературно-художнє	2	0,4	
Довідкове	2	0,4	
Офіційне	1	0,2	
Рекламне	1	0,2	

У навчальному посібнику за редакцією М. В. Шкондіна та Л. Л. Реснянської вказано, що «різновиди наукових комунікацій викликають до життя відповідні видання: науково-дослідні — науково-дослідні видання (науково-теоретичні журнали); науково-технічні — науково-технічні видання; науково-виробничі — науково-виробничі видання; науково-практичні — науково-практичні видання; науково-популярні — науково-популярні видання;

науково-методичні — науково-методичні видання; науково-інформаційні — науково-інформаційні видання (наприклад, реферативні журнали)» [11, с. 21].

Погоджуючись із цією думкою, вважаємо за доцільне періодичні наукові фахові видання поділяти на науково-дослідні (науково-теоретичні); науково-технічні; науково-виробничі; науково-практичні; науково-методичні; науково-інформаційні.

За стандартом, «науково-популярне видання — видання відомостей теоретичних та (чи) експериментальних досліджень в галузі науки, культури і техніки, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям» [2, с. 6]. Отже, до фахових його не можна віднести, тому до нашого переліку його не включено.

Науково-дослідні (науково-теоретичні) фахові видання відображають новітні досягнення фундаментальних і галузевих (прикладних) наук. Це журнали та збірники наукових праць Академії наук, її філій, галузевих академій, академічних науково-дослідних установ, наукових товариств, вищих навчальних закладів. До їх складу входять видання, що охоплюють інформацію загальнонаукового, фундаментального характеру, і ті, що становлять різні тематичні класи. За словами Н. В. Зелінської, «науково-дослідні праці фіксують процес народження нового знання, забезпечують прирощення знань, формують нові поняття, вони ж, віддзеркалюючи процес дослідницької діяльності, пропонують певні взірці і стандарти цієї діяльності» [3, с. 209].

Змістом науково-теоретичних фахових видань є сама наука. Поряд з результатами наукових досліджень у них викладаються хід і методи проведення досліджень, обговорюються проблеми науково-технічного, соціального, економічного, духовного, екологічного прогресу. Фіксуючи результати наукових досліджень — ідеї, факти (закони, категорії тощо), ці журнали та збірники наукових праць слугують засобом передачі наукової інформації в просторі й часі, забезпечуючи наступність наукових знань. Читачами цих видань є насамперед наукові співробітники всіх рангів, викладачі ВНЗ, фахівці підприємств і проєктних інститутів. Можна сказати, що загалом читачами цієї групи журналів і збірників наукових праць є переважно вчені й фахівці вищої кваліфікації.

Приклади: «Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків» (3 серії), «Економічний вісник Національного гірничого університету», «Зовнішня торгівля. Економічна безпека».

Самостійну групу становлять **науково-технічні фахові видання**, профіль яких пов'язаний з технічними науками. Через технічні науки, виникнення і розвиток яких спирається на природничі науки та емпіричні знання, одержувані з різних галузей техніки й виробництва, більше, ніж через які-небудь інші, здійснюється перетворення науки на безпосередню продуктивну силу. Технічні науки вирішують завдання вдосконалення знарядь праці та технологічних процесів. Саме тому науково-технічні журнали та збірники наукових праць належать до видань, що впливають на цивілізацію суспільства. Їх функціональне призначення — конкретні завдання зв'язку науки з технікою (її обґрунтування, розробка, впровадження).

Приклади: «Геолого-мінералогічний вісник Криворізького технічного університету», «Будівельні матеріали та вироби», «Журнал Хроматографічного товариства», «Інженерна геодезія».

Науково-виробничі фахові видання — видання статей і матеріалів, що відображають результати теоретичних та (чи) експериментальних досліджень, інформацію про нові технічні рішення, технології, а також конкретні рекомендації щодо їх запровадження у виробництво. Стосовно наукових журналів Н. В. Зелінська зазначає, що «частою у формулі цільового призначення є конструкція *«науково-виробничий»* (у стандарті, нагадаємо, — *науково-практичний*), що свідчить або про нерозрізнення видавцями понять «практичний» і «виробничий», або про неточність рекомендацій стандарту, або про появу — поки що не враховану цим документом — нової контамінаційної форми з двох пропонувананих — *науково-практичний і виробничо-практичний* (останній, однак, за стандартом, до наукових журналів не належить)» [3, с. 226].

Проте, на наш погляд, укладачі стандарту просто забули назвати такий вид наукового журналу за цільовим призначенням, як науково-виробничий, адже в загальному поділі видань за цільовим призначенням є науково-виробниче (причому цей поділ стосується як періодичних, так і неперіодичних видань).

Ураховуючи те, що як вид видання за цільовим призначенням науково-виробниче вказано в 12,8% (а це більше ніж науково-теоретичних, науково-методичних, науково-практичних і науково-технічних, разом узятих) проаналізованих нами випадків, ми схилиємося до того, що настав час переглянути стандарт і внести необхідні зміни, зважаючи на сучасні тенденції у видавничій практиці.

Приклади: «Автошляховик України», «Агропромислове виробництво Полісся», «Вісник Українського матеріалознавчого товариства», «Гідраліка і гідротехніка».

Особливий вид наукових фахових видань становлять **науково-практичні**. Вони призначені для фахівців, чия професійна діяльність спирається на результати наукових досліджень, вимагає осмислення практичного досвіду на теоретичному рівні й пов'язана з запровадженням наукових розробок у практику. Покликані допомагати фахівцям різних професій у вирішенні практичних завдань, сприяти підвищенню їхньої кваліфікації. Цим визначається й характер інформації науково-практичних видань. Наукові журнали та збірники наукових праць включають як теоретичні матеріали прикладного характеру, так і матеріали суто практичного змісту.

Приклади: «Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології», «Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)», «Вісник Української академії банківської справи», «Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету».

Науково-методичні фахові видання — видання статей і матеріалів з технології, техніки, економіки, організації виробництва або практичної діяльності з методичними розробками, призначене працівникам певної галузі.

Приклади: «Вища освіта України», «Збірник наукових праць /педагогічні науки/», «Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету "Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти"».

Науково-інформаційні фахові видання — видання статей і матеріалів теоретичних досліджень, прикладного характеру, а також систематизованих чи узагальнених відомостей щодо опублікованих або неопублікованих даних з першоджерел, випущені друком організаціями, що здійснюють науково-інформаційну діяльність.

Згідно з Інструкцією про порядок формування переліку наукових видань Республіки Білорусь для опублікування результатів дисертаційних досліджень, до періодичних видань, що включаються до переліку, належать: наукові, науково-теоретичні, науково-практичні, науково-інформаційні, науково-технічні, науково-методичні журнали [8]. Як бачимо, ВАК Білорусії використовує іншу класифікацію, ніж український стандарт; ми хотіли б звернути увагу на зарахування до фахових науково-інформаційних журналів.

Приклади: «Актуальні питання масової комунікації», «Вісник економіки транспорту і промисловості», «Збірник праць зоологічного музею», «Ліки України».

Бажання видавців якомога точніше сформулювати цільове призначення видання зумовлює появу нових конструкцій, в яких, крім основної функції, є вказівка на тематичне спрямування. За результатами нашого дослідження, це переважно медичні видання (3,6% загальної кількості проаналізованих) та з питань економіки і бізнесу (3,2%), рідше — юридичні, правові (1,2%), з питань мистецтва (0,8%), екологічні (0,6%).

Отже, у свідочстві про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, вказуючи вид видання за цільовим призначенням, доцільно використовувати такі формулювання: *наукове, науково-дослідне (науково-теоретичне), науково-технічне, науково-виробниче, науково-практичне, науково-методичне, науково-інформаційне*. Відображаючи програмні цілі або тематичну спрямованість, варто зазначати галузь (чи галузі) науки, зокрема, ту, в якій видання в майбутньому планує стати фаховим. Саме в цьому разі можна використовувати формулювання, які свого часу запропонувала Вища атестаційна комісія України (медичні; фармацевтичні; ветеринарні; фізичне виховання та спорт; технічні; фізико-математичні тощо).

З вищевикладеного випливає, що внаслідок змін у житті суспільства останнім часом з'явилося чимало періодичних видань, мета яких — наукова комунікація. Рамки стандарту визначають лише основні види наукових видань, формування яких хоча й відображає тенденцію до появи їхніх нових різноманітних ознак, однак передусім спирається на раніше сформовані уявлення й не враховує всіх обставин видавничої практики. З огляду на це доцільно переглянути чинний стандарт ДСТУ 3017–95, зокрема розширити класифікацію наукових журналів, додавши науково-виробничі та науково-інформаційні. Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації не-

обхідно привести у відповідність зі стандартом, що містить визначення основних термінів, зокрема щодо видів видань за цільовим призначенням.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні вимог до періодичних наукових фахових видань в умовах глобалізації та інформатизації суспільства.

1. ГОСТ 7.60–2003. Издания. Основные виды. Термины и определения. Дата введения 01.07.2004 г. // Основные стандарты по издательскому делу / сост. А.А. Джиго, С.Ю. Калинин. — М.: Университетская книга, 2009. — С. 112–144. 2. ДСТУ 3017–95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Чинний від 01.01.96. — К.: Держстандарт України, 1996. — 47 с. 3. Зелінська Н.В. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан: навч. посіб. / Н.В. Зелінська. — Л.: Світ, 2002. — 268 с. 4. Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник / А.Э. Мильчин. — М.: Юристъ, 1998. — 472 с. 5. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць) [Електронний ресурс] / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> 6. Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації: затв. в Міністерстві юстиції 21 лютого 2006 р. за № 12/5 [Електронний ресурс] // Інформ. центр Міністерства юстиції України. — Режим доступу: <http://www.informjust.ua/text/513>. 7. Порядок внесення друкованих та електронних наукових видань до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт: затв. наказом Вищої атестаційної комісії України від 07.05.2010 р. № 278 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://vak.org.ua/docs/prof_journals/ejournal_pologenia.pdf. 8. Постановление Высшей аттестационной комиссии Республики Беларусь «Об утверждении Инструкции о порядке формирования перечня научных изданий Республики Беларусь для опубликования результатов диссертационных исследований» от 8 июня 2009 г. № 3 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.vak.org.by/index.php?go=Pages&in=view&id=112>. 9. Публіцистика. Масова комунікація: Медіа-енциклопедія / за заг. ред. В.Ф. Іванова. — К.: Академія Української Преси: Центр Вільної Преси, 2007. — 780 с. 10. Редакторская подготовка изданий: учебник / [Антонова С.Г., Васильев В.И., Жарков И.А., Коланькова О.В., Ленский Б.В., Рябинина Н.З., Соловьев В.И.]; под ред. С.Г. Антоновой. — М.: Логос, 2004. — 496 с. 11. Типология периодической печати: учеб. пособ. для студентов вузов / М.Е. Аникина, В.В. Баранов, О.А. Воронова и др. ; под ред. М.В. Шкондина, Л.Л. Реснянской. — М.: Аспект Пресс, 2007. — 236 с. 12. Фінклер Ю. Сучасні друковані мас-медіа України: до проблеми визначення типологічних характеристик / Юрій Фінклер // Друкарство. — 2001. — № 1. — С. 8–9. 13. Ярошенко Т.О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: [моногр.] / Т.О. Ярошенко. — К.: Знання, 2010. — 215 с.

ДЕЛЕНИЕ ПЕРИОДИЧЕСКИХ НАУЧНЫХ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ ИЗДАНИЙ УКРАИНЫ ПО ЦЕЛЕВОМУ НАЗНАЧЕНИЮ

Анализируются периодические научные специализированные издания Украины по целевому назначению. Предлагается пересмотреть действующий стандарт, в частности расширить классификацию научных журналов, добавив научно-производственные и научно-информационные.

CLASSIFICATION OF PERIODICAL SCIENTIFIC PROFESSIONAL EDITION OF UKRAINIAN OF PURPOSIVENESS

The article deals with periodical scientific professional edition of Ukraine by purposiveness. The author proposes to rethink operating standards, add to scientific journal classification scientific and production as well as scientific informational ones.

Стаття надійшла 06.11.2011

УДК 631.11

Є. М. Палига, О. Ю. Бігальська

Українська академія друкарства

ІСТОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ

Здійснено огляд історичного розвитку господарств населення як однієї з форм поліпшення життя на селі. Проаналізовано етапи їх функціонування та показано вплив держави на їх розвиток.

Господарства населення, аграрні господарства, земельні ділянки, особисті підсобні господарства, аграрна реформа

У сучасному житті суспільства важливу роль відіграє особиста господарка — вона дещо пом'якшує негативний вплив на добробут громадян кризи, безробіття, інфляції. Наша держава має певний історичний досвід становлення, розвитку і функціонування цієї форми господарювання на селі, а інколи і в містах. Однак у нас її функціональне значення має дещо інший вплив на економіку та формування аграрних відносин порівняно з іншими країнами світу. Досвід показує, що розвиток господарств населення залежить від ступеня розвитку економіки та соціальних стандартів у державі. Якщо рівень життя перебуває на високому рівні, то в суспільстві не виникає потреби у веденні особистої господарки для самозабезпечення чи підвищення грошових надходжень.

Проблематика функціонування господарств населення широко досліджена, зокрема такими вченими, як П. С. Березівський [1], Є. Майовець [3], І. В. Свиноус [6], М. Г. Шульський [8] тощо. Проте існують різні думки щодо періоду зародження цієї форми господарювання та ролі, яку вони виконували в державі.

Історичний досвід ведення господарської діяльності різних країн показує, що змінювалися суспільно-політичні формації, до влади приходили різні політичні сили, які суттєво, а інколи й докорінно, впливали не тільки на організаційні форми ведення сільськогосподарського виробництва, а загалом на все суспільне виробництво. Проте особисте господарство населення як форма ведення виробництва продукції на землі зберігалось і зберігається. Правда, інколи змінювалися їхні розміри, назви, системи взаємовідносин, однак суть залишалася для сільського трудівника незмінною — забезпечення його засобами існування. Ми поділяємо думку М. Г. Шульського [8], який вважає неправомірним твердження деяких авторів, що особисті господарства населення виникли в 30-ті роки ХХ ст. при переході селянства на соціалістичний шлях розвитку як перехідна форма, і що ця форма господарювання функціонувала в різні історичні епохи та нерозривно пов'язана з існуванням селянства.